

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA DARS JAROYANING SAMORADORLIGINI
OSHIRISHDA ZAMONAVIY INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISHNING AHAMIYATI**

Chemenova Haljema Bagtiyar gizi

Ajinyoz nomidagi NDPI-Boshlang'ich ta'lim fakultetining 2-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarini o'qitishda hozirgi zamon talablariga mos ta'lim berish uchun boshlang'ich ta'limda qo'llash mumkin bo'lgan bir nechta noan'anaviy usullardan foydalanish innovatsion texnologiyalardan keng turda qollanish haqida kengdan yoritilib berilgan.*

Kalit so'zlari: *Boshlang'ich sinf, o'qitish jarayoni, innovatsion texnologiyalar, ta'lim, zamonaviy, pedagogik, interfoal, o'qituvchi, o'quvchi, rivojlantirish, bilim, mahorat, tarbiya.*

Ta'limda innovatsion texnologiyalardan foydalanish, boshlang'ich sinflarda foydalanish mumkin bo'lgan innovatsion texnologiyalarning didaktik tamoyillari, dars jarayonida interfaol metodlardan foydalanish va boshlang'ich sinflarda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish katta ahamiyatga ega.

Hozirgi kunda shiddat bilan o'sib borayotgan bir vaqt maktab o'qituvchilarining asosiy maqsadi o'quvchilarga yangi noan'anaviy dars usullaridan foydalanib ta'lim berish va tarbiyalashdir. Har bir ishning poydevori mustahkam bo'lsa ko'zlangan maqsadga oson erishiladi. Kelajak avlodimiz bo'lgan yoshlarga hozirgi zamon talablariga mos, dunyo yoshlari bilan har sohada tenglasha oladigan o'zining iqtidori, qobilyati, salohiyati bilan O'zbekiston deya atalmish vatanimizning nomini yanada yuksaklarga ko'taradigan darajada ta'lim tarbiya berishni boshlang'ich ta'limdan boshlashimiz juda ham muhimdir. Shu maqsadni inobatga olib barcha maktablar boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi. Boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirishda innovatsion va zamonaviy pedagogik texnologiyalaridan foydalanish hozirgi zamon talabiga juda mos keladi. Har bir o'quvchi o'ziga hos iqtidor va qobilyatga ega. Ularni iqtidor va qobiliyatini yuzaga chiqarish va yanada rivojlantirish o'qituvchining kasb mahoratiga ijodkorligiga va o'z ustida tinmay ishlashiga va dars o'tish metodiga bog'liq. O'qituvchi pedagogik mahoratiga erishishi uchun avvalo ijodkor bo'lishi kerak. Ijodkor o'qituvchi albatta boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirishda innovatsion texnologiyalardan unumli foydalana oladi va har bir dars o'quvchilar ongida muxrlanib qoladi. Yangi pedagogik texnologiyalaridan foydalanib ta'lim berish o'quvchilarni erkin fikrlashga, qobilyatlarini namoyon qilishga, nutqini rivojlantirishga, bilim olish va unga erishish uchun tinmay izlanishga, vatanparvarlikga, tengdoshlari bilan dostona munosabatda bolib ular bilan oz fikrlarini almasha olishga orgatadi.

"INTEGRATION, EVOLUTION, MODERNIZATION: WAYS OF DEVELOPMENT OF SCIENCE AND EDUCATION"

Hozirgi zamonaviy ta'limda har bir o'qituvchi o'zida boshqaruvchanlik qobiliyatiga ega bo'lishi zarur. Chunki noan'anaviy ta'lim jarayonida o'qituvchining darsdagi ro'li ancha kamaygan. Endi o'quvchilar mustaqil fikrlash orqali dars mavzusini o'zlashtirishi talab etilmoqda. O'qituvchi faqatgina yo'naltiruvchi, aniqlovchi, xato va kamchiliklarni tuzatib to'g'ri yo'lga boshlovchi maqomida turibdi. O'qituvchi endi har bir darsni qiziqarli o'tkazish va o'z oldiga qo'ygan maqsadlarni amalga oshirishi zarur. Bu jarayonni tashkillashtirish uchun darslarda interfaol usullardan foydalanish ham katta samara beradi. Chunki bu o'yinlar har bir o'quvchini mustaqil fikrlashga o'rgatadi.

Darslarni turli xil harakatli o'yinlar bilan tashkil etish jarayoni boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlariga ham mosligi bu jarayonga katta imkoniyat yaratib beradi. Ta'lim jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalarni faol qo'llash, ta'lim samaradorligini oshirish, tahlil qilish va amaliyotga joriy etish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir. O'quvchilarning fikr doirasi, ongi, dunyoqarashlarini o'stirish, ularni erkin tinglovchidan erkin ishtirokchiga aylantirmoq nihoyatda muhimdir. O'qituvchi darsda boshqaruvchi o'quvchilar esa, ishtirokchiga aylanmog'i lozim. Ana shu vazifani uddalashda innovatsion faoliyat ustunligi ko'p qirrali samara keltiradi. Boshlang'ich ta'lim umumta'lim maktablarning bosh bo'g'ini bo'lgani sababli ana shu jarayonda o'quvchi shaxsining mukammal rivojlanib borishiga ko'proq e'tibor berish lozim.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining mas'uliyatlari cheksizdir. Ular maktab ostonasiga endigina qadam qo'ygan o'quvchilarni maktab hayotiga ko'niktirib, zamonaviy bilim olishlariga yo'l ochib beradilar. Bolalarning o'qishga munosabatlari, aqliy salohiyatlari ana shu davrda shakllanadi. Bu ham boshlang'ich sinf o'qituvchilarining vazifasi mas'uliyatli ekanligini ko'rsatadi. Pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslar tashkiliy usullari, o'tkazish metodlariga ko'ra o'quvchi ehtiyojiga mos tushishi kerak. Chunki bunday darslar bola ruhiyatiga yaqinroq bo'ladi. O'quvchilarning o'quv materiallarini o'zlashtirishga bo'lgan qiziqish, xohish va istaklarini qo'zg'otish asosida maqsadga erishish motivatsiya bo'lib, bu o'qituvchi va o'quvchilarning o'zaro ichki yaqinlashuvidir.

Ta'lim tizimida innovatsion deyilganda ta'lim maqsadi va mazmuniga yangilik kiritish, yangicha yondashish, pedagog va talabning hamkorligidagi faoliyatini tashkil etish, pedagogik texnologiyalarni takomillashtirish jarayoni, ta'limning uslub, shakl, va vositalarining majmuasi tushuniladi. Boshlang'ich sinfda ta'lim jarayonida o'quvchilarning o'qish motivini rivojlantirish katta ahamiyatga ega. Chunki motiv o'quvchilarni ta'lim jarayoniga qiziqtiradi, darsga faol qatnashishga, bilimlarni egallashga undaydi. Interfaol metodlar o'qish motivini rivojlantirishga katta yordam beradi. Boshlang'ich sinflarda ko'proq bolalarning yoshini, bilim saviyasini hisobga olish lozimligini unutmaslik kerak. Ularga oddiy, oson va vaqt kam sarflanadigan o'yin mashqlardan foydalanib, darslar o'tish yaxshi samara beradi. Ko'proq atrof-muhit bilan bog'lab o'tilgan mashg'ulotlar bolalar ongini,

"INTEGRATION, EVOLUTION, MODERNIZATION: WAYS OF DEVELOPMENT OF SCIENCE AND EDUCATION"

dunyoqarashini, erkin fikrlash, bayon etish qobiliyatini, mustaqil ishlash ko'nikmasini rivojlantiradi. Innovatsion texnologiyalardan dars jarayonida foydalanishning o'ziga xosligi shundaki, ular o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi faoliyati orqali amalga oshiriladi. O'qitish jarayoni o'qituvchi hamda o'quvchilar faoliyatini o'z ichiga oladi. O'qituvchining faoliyati o'quv materialini bayon qilish, o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini orttirish, fikrini teranlashtirish va e'tiqodini shakllantirish, o'quvchilarning mustaqil mashg'ulotlariga rahbarlik qilish, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini tekshirish hamda baholashdan iborat. "Baliq skeleti" texnologiyasi ushbu texnologiya baliq model chizmasi orqali namoyish etilib, bunda o'quvchilar o'rtaga tashlangan muammoni har tomonlama ochib berishga harakat qiladilar.

Baliq skeleti chizmasi vatmanga chizilib uning tepa qismiga yechilishi kerak bo'lgan muammo yoziladi. Pastki qismiga muammoni hal etilish yo'llari yozib boriladi. Masalan, yo'l harakati darslarida "Yo'l qoidalari" mavzusida "Svetofor nima uchun kerak?" muammosi qo'yilsa, bolalar o'z fikrlari bilan baliq sklitini boyitib boradilar. Ta'lim o'qituvchi va o'quvchilarning hamkorlikdagi faoliyati bo'lib, shu jarayonda shaxsning taraqqiyoti, uning ma'lumoti va tarbiyasi ham amalga oshadi. Darslarda o'qituvchi o'z bilimi, ko'nikma va malakalarini mashg'ulotlar vositasida o'quvchilarga yetkazadi, o'quvchilar esa uni o'zlashtirib borishi natijasida undan foydalanish qobiliyatiga ega bo'ladi. O'rganish jarayonida o'quvchilar o'zlashtirishning turli ko'rinishlaridan foydalanishadi, ya'ni o'zlashtirilayotgan ma'lumotlarni qabul qilish, qayta ishlash hamda amaliyotga tatbiq etishda o'ziga xos tafovutlarga tayanadi. Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchilarning dars paytidagi hamkorligi, o'quvchilarning mustaqil ishlashi, sinfdan tashqari ishlar shaklida ta'lim va tarbiya masalalari hal etiladi.

Ta'limning maqsadi jamiyat ehtiyojiga mos ravishda shakllanadi. Shunday ekan, ta'lim-tarbiya maqsadi mos va mutanosib bo'lishi kerak. Ilmiy adabiyotlarda ta'limning maqsadi imkoniyatlaridan to'g'ri, aniq, o'rinli foydalanish ko'nikma va malakalarini hosil qilish, mantiqiy-ijodiy tafakkurni rivojlantirish, kommunikativ savodxonlikni oshirish, milliy g'oyani singdirish, sharqona tarbiyani shakllantirish, shaxsni ma'naviy boyitishdan iboratligi ta'kidlangan.

Ta'limiy maqsad asosida o'quvchilarda mustaqil fikrlash, og'zaki va yozma savodxonlikni oshirish, mantiqiy tafakkurni rivojlantirish orqali ularning muloqot madaniyati takomillashtiriladi. Tarbiyaviy maqsad asosida esa ma'naviy, g'oyaviy, nafosat tarbiyasi beriladi. Til o'rganish jarayonida xalqning madaniy-axloqiy qadriyatlariga yaqinlashtirish imkoni paydo bo'ladi.

Xulosa qilib aytganga, komil insonni voyaga yetkazishda boshlang'ich ta'lim, shubhasiz, poydevor vazifasini o'taydi. Darslar jarayonida bolani qalban yuksak, ma'naviy boy qilib tarbiyalashda ajdodlarimiz yaratgan betakror asar durdonalaridan foydalangan holda bilim berish hamda odob-axloq qoidalariga o'rgatish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun birinchi navbatda, o'quvchini

o'qish, bilim olishga ishtiyoqini o'stirish, ularning ma'naviy dunyosini boyitish zarur. Shundagina ertangi kunning ishonchli egasi bo'lgan farzandlarni munosib tarbiyalagan bo'lamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. T.G'offorova .”BOSHLANG’ICH TA’LIMDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR” “Tafakkur nashriyoti”- 2011.
2. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.4-tom N.A.Muslimov va boshqalar.”Innovatsion ta'lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik”Toshkent-2016,J.Yo'ldoshev,S.Usmonov,”Pedagogik texnologiya asoslari”,T.,2004.
3. 3Tolipov O,, Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. -T.:Fan 2006
4. Babayeva D. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi. TDPU. 2018.
5. WWW.google.uz
6. Baxtiyor.uz

